

Iluliaq

Föreningen Sverige-Grönlands medlemsblad Nr 4/11

Svenska Clara guide på Grönland, sid 4

Barnen från Kulusuk fick sitt livs resa, sid 8

Finns det hundra ord för snö?, sid 12

Kinesisk lön åt kineserna?

Födelsestedskriteriet är ett begrepp som gett upphov till många hätska debatter och fått många grönländare att se rött. Detta kriterium som i många år bidrog till stora klasskillnader innebar att folk från Danmark som anställdes i staten och i hemmestyret fick väsentligt högre löner och andra förmåner än sina grönländska kolleger.

Nu måste Grönland kanske väcka upp födelsestedsbegreppet igen. Men vända på steken och införa regler som särbehandlar i andra riktningen. Och denna gång gäller det inte inkallade danskar utan kineser. Alla de stora projekt som väntar framöver inom gruvnäring, vattenkraft, infrastruktursuppbyggnad och inte minst aluminiumsmältverket kommer att kräva så mycket personal, framför allt i anläggningsfasen, att Grönland inte på långa vägar kan bidra med vare sig folk eller behövlig kompetens.

Och nu har landstyremedlemmen Ove Karl Berthelsen, IA, varit i Kina och rekognoserat terrängen inte bara vad gäller arbetskraft men också ett tänkbart forsk-

ningssamarbete i framtiden. Och han ser stora vinster med att anlita kineser till dumpade löner eftersom investeringarna i planerade anläggningar då snabbare kan avskrivas och bolagen kan börja betala skatt till Grönland. Han pekar på att en kines har betydligt lägre levnadsomkostnader än grönländsk arbetskraft och kan ta med sig alla pengar hem eftersom han inte kommer att krävas på kommunalskatt.

I detta får Berthelsen mothugg av de stora aktörerna på den privata arbetsmarknaden som absolut inte vill se att man gör avkall på de löneavtal som råder idag. Och Berthelsen motsätter sig inte heller en nationell kompromiss utan vill gärna ha en bred uppslutning från såväl de politiska partierna som de fackliga organisationerna i beslutsprocessen. Om projekten förverkligas så kommer det att innebära en vändpunkt för det grönländska näringslivet och då är det viktigt att alla är med på taget.

Sylvia Hild

Iluliaq

En tidning från Föreningen Sverige-Grönland. www.sverige Gronland.com
Redaktionen består av:

Ordförande Sylvia Hild, Helgagatan 36 F, 118 58 Stockholm

Telefon: 070-303 96 30, e-post: sylvia.hild@comhem.se

Sekreterare: Joel Åsblom, tel: 08-740 68 78, e-post: asblom@rocketmail.com

Föreningens kassör är Mats Gullberg, tel: 08-660 91 79,

e-post: matsgullberg2003@yahoo.se

Svenska scenkonstnärer gjorde succé i Nuuk

Ett spännande utbyte av kunskap och traditioner utspelade sig i Nuuk i september när maskkonstnären Oskar Hejll från Kompani Bastard och eldlekaren Wille Christiani från Cirkus Cirkör i Stockholm höll workshops med den grönländska teatern Silamiut.

Gästspelet i Nuuk var avslutningen på första delen i projektet Circus Effect Network som har till syfte att bygga ett nordiskt nätverk kring nycirkus, clownspel, eld, dans, teknik, biståndsarbete och produktion. Och denna gång var det maskkonst och eldkonst samt dockor som stod på schemat när Silamiut mötte sina svenska lärare.

Och för Oskar och Wille blev det ett fantastiskt möte med den grönländska kulturen och inte minst landskapet.

Så vackert, säger Oskar, och jämför med Norrland där han känner sig hemma. Jag kände igen mig, inte bara i naturen men kanske mest i människorna. Lika enkla och okomplicerade, vana att ta saker i egna händer.

- Nästa fas i projektet vill vi fortsätta just på Grönland. Där behövs input och nya idéer och om vi ser till oss själva så upptäckte vi mycket spännande som varit okänt för oss. Det vore intressant att komma tillbaka och blanda våra traditioner.

Wille lärde ut eldkonster och Oskar hade tagit med sig ett gäng masker från sin ateljé på Subtopia i Stockholm. Efter fyra dagars intensiv träning var hela gruppen klar att gå ut på gatan i Nuuk och visa vad man lärt sig. Det blev en jubelad föreställning med 200 åskådare.

På frågan om Oskars maskkonster har något gemensamt med den gamla grönländska

Maskkonstnären Oskar Hejll.

Svensk maskshow i Nuuk.

ländska masktraditionen blev svaret nej.

- Jag jobbar mer sceniskt i den medeltida Commedia dell'Arte-traditionen vilket betyder att jag använder s k halvmasker, vilket de grönländska deltagarna tyckte var mycket spännande. Deras egen masktradition är mer formbunden och har masker som täcker hela ansiktet vilket ju inte ger samma frihet i agerandet.

Oskar fastnade för estetiken i den grönländska konstens olika uttryck. Masker, benskulpturer m m. Där ser han mycket att tillföra i ett gemensamt samarbete.

- Kort och enkelt. Vi gav dem ett smakprov på vad vi kan erbjuda och vi fick idéer att kunna gå vidare. Så nu har vi alla blivit smartare. Nu ska vi bara söka pengar till nästa besök.

Clara fick guidejobb i Ilulissat

Vår föreningsmedlem Clara Holmström åkte till Ilulissat på ett NordPlus-projekt och förälskade sig i Grönland. I somras fick hon chansen att jobba som guide på World Of Greenland i Ilulissat. Här nedan kan du läsa vad hon tyckte om det uppdraget.

Jag går sista terminen på Malmö Högskolas lärarutbildning. En av terminerna läste jag som utbytesstudent på Ilinniarfissuaq, lärarseminariet i Nuuk. Mitt intresse för Grönland väcktes dock redan innan då jag fick den fina chansen att åka till Ilulissat på ett NordPlus-projekt och i två veckor läsa nordisk mytologi. Redan då stal Grönland mitt hjärta.

I vintras tipsade en vän mig om att turistföretaget World Of Greenland sökte guider inför sommaren. Jag pratade inte flytande danska och hade ingen erfarenhet av jobbet så mina chanser var nog små. Men jag kämpade länge med min ansökan och tryckte på att jag älskar landet, vet en hel del om kulturen och att det finns likheter mellan att guida och vara lärare. Jag fick jobbet. Det enda som egentligen krävdes var språkkunskap i engelska och danska, körkort B och ett brinnande intresse. Jag kan nu i efterhand säga att jobbet var väldigt tungt och hårt, både fysiskt och psykiskt, men det gav mig otroligt mycket.

Tio veckor sprang iväg

Med vinden ilandes mot kinderna, solen bländandes i ögonen och lyckan susandes i magen sprang tio veckor av mitt liv iväg.

Jag och mina 21 kollegor guidade hikingturer till den gamla boplatsen Sermermiut, valsafaris i Diskobukten, båtturer till företagets Ice Camp vid

Clara Holmström gosar med valp i Ilulissat.

glaciären Eqip Sermia, hikingturer upp på moränen, helikopterturer över isfjorden och till glaciären Sermeq Kujalleq och kulturhistoriska byvandringar. De svenska gästerna gick att räkna på händerna tyvärr.

Så klart var inte allt glitter och glamour. Jag stod också i butik, rengjorde hytter, släpade varor, drev café, höll informationsmöten och skötte allt möjligt praktiskt. Jag slet och stod i men hade den häftigaste sommaren någonsin.

På lediga dagar vandrade jag eller åkte båt till bygderna Ilimanaq och Oqaatsut eller så röjde jag på något av byns ute-ställen. Efter en lång arbetsdag var det

Det är en fantastisk isvy som möter de turister som besöker Ilulissat. Namnet betyder isberg.
Foto: Clara Holmström.

avkopplande att gå på caféer och restauranger. I två månader var solen uppe dygnet runt och när jag kom hem efter en tolv timmar lång båttur var det bara att korka upp en kall öl, ta med gitarren och sätta sig med vännerna på något berg. Ut-sikt; Diskobukten eller isfjorden Kangia. Bakgrundsmusik; gitarrspel och hundarnas ylande. Fantastiskt!

Så kom sista augusti och sagan var slut. För tredje gången i min andra hemstad. Jag säger bara: Kalaallit Nunaanut ang-erlarsaqaanga! Jag längtar hem till Grönland.

Clara Holmström

Succé för grönländsk kulturnatt

Kulturnatten är det största arrangemanget i Det Grønlandske Hus i Köpenhamn.

Och i år kom det 2521 besökare vilket var betydligt mer än man hade räknat med. Den stora begivenheten var den numera traditionella modeshowen från Isaksen Design vilken av tidningen Politiken korades till Kulturnattens mest hippa arrangemang. I övrigt kunde publiken bland mycket annat glädja sig åt Ivalo Franks nya film Echoes och den satiriska dokumentären ”Qallunaat! Why White People are funny”.

är en spännande utmaning att lägga musik till en text på ett språk som användes av de äldre för många år sedan.

Teaterstycket med samma namn spelades i kulturhuset Katuaq i Nuuk 2001 och 2004. Den här gången blir det modern musik till Villadsens dikt som numera finns i bokform. Musiken ges nu ut som cd på Olsen Music för den som vill gå händelserna i förväg.

Rekordartad isbrist

Havsisen i Arktis har aldrig varit så liten, åtminstone inte de senaste 1450 åren.

Forskare från Norsk Polarinstitut har med hjälp av rekonstruktioner visat att utbredningen är mindre än någonsin. Detta har man kommit fram till genom statistiska beräkningar och analyser av iskärnor, årsringar i träd och jordavlagringar i insjöar.

Musikteater om nordbotiden

Nästa höst blir det musikteaterpremiär på Grönland. Musiken, skriven av Ole Kristiansen, är inspirerad av Villads Villadsens episka dikt ”Qasapip ullua kingulleq” som handlar om uppgörelsen mellan nordborna och grönländarna.

Ole Kristiansen säger till KNR att det

Julstjärnan ett Herrnhutminne

Kung Christian VI av Danmark var en vän av de tyska Herrnhutarna och det var också han som bjöd in detta religiösa brödraskap att missionera på Grönland 1733. Strax utanför dagens Nuuk byggde de sin missionsstation. Och fortfarande idag finns det mycket i den grönländska kulturen som har sina rötter i den gamla brödramenigheten även om bröderna själva lämnade Grönland 1900.

Kanske de allra tydligaste spåren hittas i musiken och körsången. Herrnhutarnas psalmer var till skillnad mot de danska tre- och fyrstämiga, något som präglar

dagens grönländska körsång. Det är också mer fart i de grönländska gudstjänsterna än i de danska.

Men så här i jultid är det den orangefärgade julstjärnan som lyser upp så många fönster på Grönland som kanske mer än något annat påminner om Herrnhutarnas mission. På julafton var det tradition att tre Herrnhutarbröder tände varsin tranlykta och pulsade i snön uppför backen och ner till Kolonihamnen i Nuuk (Godthåb). Där gick de från hus till hus och sjöng in julen. Och det är från denna vackra tradition som kärleken till julstjärnan föddes.

Den orangefärgade pappersstjärnan kom dock långt senare. Här går historien isär men den vanligaste gör gällande att 1815 anställdes en matematiklärare på den internatskola som Herrnhutarna ofta skickade sina barn till. Men barnen kunde inte förstå matematiken och läraren tog då till ett pedagogiskt knep och gjorde figurer av kartong och papper som barnen fick sätta ihop. Och nu kunde barnen rent fysiskt förstå geometrin. Ur dessa övningar uppstod Herrnhutstjärnan.

Mer EU-pengar

Det finns en önskan att utvidga partnerskapsavtalen mellan Grönland och EU. Utvidgade avtal skulle medföra mer EU-pengar till Grönland.

I gengäld ska de europeiska gruvbolagen få tillgång till gruvdrift på Grönland. EU-parlamentarikern Bendt Bendtsen uppmanar den danska regeringen att arbeta positivt för denna sak och ta ett initiativ till EU-förhandlingar när Danmark vid årsskiftet övertar ordförandeskapet i EU.

Bendtsen är övertygad om att många arbetsplatser kommer att flyttas till Kina om inte EU agerar snarast på den mo-

nopolliknande handeln med sällsynta jordarter. Han säger att Kina ligger på för att få tillgång till australiensiska och grönländska gruvor. Men om nu Europa får tillgång till Grönlands sällsynta jordarter blir det en hjälp för Europas industri som har målet att skapa en bärkraftig och grön ekonomi.

För många myskoxar

De 27 myskoxar som sattes ut vid Kangerlussuaq på 60-talet har haft det så bra att de förökat sig över alla gränser.

Idag räknar man 10 000 djur och det är så många att de börjar bli ett hot mot sin egen överlevnad. Det finns inte mat till alla. I vissa områden är gräset helt nedbetat och pilbuskarna mår inte bra. Om myskoxarna börjar ta för sig av renarnas mat så får det också effekter. Biologerna har nu observerat att myskhonorna börjat föda färre kalvar vilket är ett tecken på näringsbrist.

Selvstyret ska nu ändra på jaktreglerna. Det diskuteras att lätta på licenskraven och införa troféjakt, bägjak och drivjakt. Målet är att beståndet ska halveras.

Ett minne för livet när Kulusukbarnen mötte Sverige

Foto: Sylvia Hild.

Boken Havets Moder presenteras tillsammans med barnen från Kulusuk, klädda i nationaldräkterna.

Bildläraren Anne-Mette Holm och fyra av hennes elever från Kulusuk har med hjälp av frivilliga krafter i Sverige fått uppleva en spännande resa med Bokmässan i Göteborg som den stora höjdpunkten. Här nedan kan du läsa den lilla gruppens egen berättelse från resan som blev ett minne för livet och som började med Elisabeth Härenstams besök i Kulusuk.

2009 fick vi på skolan i Kulusuk besök av den svenska barnboksförfattarinnan Elisabeth Härenstam.

Ett besök som skulle få stor betydelse för oss visade det sig. Elisabeth kom varje dag till skolan och följde med i vårt arbete på slöjd- och formgivningstimmarna. Hon blev så begeistrad i det hon såg

att hon frågade om barnen ville illustrera hennes nästa bok. Hennes egen tolkning av den gamla inuitmyten om Havets Moder. Vi tackade genast JA.

2010 kom Elisabeth tillbaka med grafikern Eva Arke och under en vecka arbetade vi tillsammans med att finputs de reliefer och figurer som barnen skapat. Och knappt hade Elisabeth kommit hem till Värmland förrän hon ringde och sade: ”Vår bok ska presenteras på Bokmässan i Göteborg i september 2011. Vi räknar med att ni kommer”.

Och så blev det med hjälp av ekonomiskt stöd från NAPA, Fonden för Dansk-Svensk Samarbejde och Föreningen Sverige-Grönland. Vi beslutade att de fyra eleverna från klass S-2, Maren, Orpa, Thomasine och Jakob skulle följa

med mig Anne-Mette eftersom det var just de fyra som dragit det tyngsta lasset med att skapa relieferna.

Skolbesök och bokrelease

Den 18 september landade vi på Arlanda och tyckte det var speciellt att hälsas välkommen av Elsa Beskows vidunderliga äventyrsvärld som vi ju kände från hennes böcker.

Inne i Stockholm väntade Sylvia Hild och hemma hos henne blev vi mottagna med en indiansk välkomstceremoni. På kvällen drog vi iväg med färjan till Gröna Lund där vi hade det riktigt kul med besök i Lustiga Huset, Spökhuset och en vådlig färd i berg- och dalbanan.

Sylvias hem ligger nära Eriksdalsbadet med många bassänger, spa och rutschbanor och det var barnens speciella önskan att få besöka en simhall. Efter att ha simmat oss trötta gick vi vidare till Södermalmsskolan där vi välkomnades av läraren Karin Rantil och de fyra eleverna i hennes S-klass. De hade redan i flera veckor arbetat med Grönland och hade

Barnen gör båtutflykt till Gröna Lund.

en massa frågor. Vi bjöds in att äta lunch med klassen i deras fina matsal där det den dagen serverades blodpudding. På slöjdtimmen senare förärade vi klassen en kajak, en släde och några masker med tillhörande arbetsbeskrivningar om vi gjort hemma. Och avslutade vår skoldag med vår diabildsshow för flera av klasserna. Alla var begeistrade och sade att de ville komma och besöka oss i Grönland.

Det var extra spännande att vakna upp nästa morgon för nu skulle vi få träffa Elisabeth igen. Sylvia hade gjort i ordning frukost och som tidigare var det kamp om vem som skulle få sitta i slagbänken. Alla barnen klädde sig i sina grönländska dräkter och så åkte vi T-bana till bokhandeln Bokspindeln där Elisabeth och förläggaren Bengt Berg väntade. För första gången såg vi nu boken i färdigt skick. Vi blev både glada och mycket stolta över hur fin den blivit. Gästerna började komma in i bokhandeln och fick vara med om releasen av Havets Mor och skåla i barnchampagne.

Sen väntade Skansen och det blev första gången vi såg levande brunbjörnar. Det var kul att jämföra dem med isbjörnarna som vi av och till får besök av i Kulusuk. Många djur såg vi på Skansen men vi tyckte det var särskilt intressant med påfågeln och ekornen som åt ur våra händer.

Allt för kort blev besöket men på kvällen skulle vi träffa Föreningen Sverige-Grönlands medlemmar och visa vår diabildsshow och berätta om livet i Kulusuk. Orpa som på bokreleasen läst ett stycke ur boken på östgrönländska upprepade nu denna bedrift.

Glasblåsning och film i Värmland

Nästa dag väntade Sunne där Elisabeth och Eva mötte oss. Det blev återseendets glädje.

Vi kördes till Klenells glasstudio där

vi fick både se och pröva hur man blåser glas. Vi inkvarterades hos Eva i ett litet trähus vid strandkanten där vi snart somnade in i våra sovsäckar.

I Karlstad skulle vi presentera vår bok på Värmlands museum och fick delta i en kurs i filmanimation. Filmkonsulents Kerstin Persdotter vägledde oss och i filmskapandet använde vi trärelieferna från vår bok. Detta var något vi gärna skulle vilja fördjupa oss i.

En journalist från Sveriges Radio P1 kom och gjorde ett reportage om vårt projekt och Orpa läste högt från boken. Journalisten menade att det var första gången i världshistorien som det östgrönländska språket kunde höras i Sveriges Radio så vi var mycket stolta. Efter en härlig lunch på museet då Jakob åt sex stora pannbiffar och tio pannkakor gick vi vidare till simhallen där det fanns trampoliner och bastu. Vi skulle vara fräscha när vi på kvällen var inviterade på middag till matskribenten Lena Sewall. Lena höll just på med en kokbok med recept från Grönland bl a så då var det inte svårt att

få barnen att ställa upp för fotografering i sina vackra dräkter som ett inslag i bokens illustrationer.

Hemma hos Elisabeth och hennes man Kjell stod fem sängar bäddade åt oss och våra kläder var nytvättade. Vad skulle vi gjort utan Elisabeths fantastiska hjälpsamhet?

Kö på Bokmässan

Den 23 september var det dags för Bokmässan. Det var överväldigande att se så många människor på en gång.

Vi hittade ändå snabbt fram till Heidruns förlagsmonter. Barnen bytte till sina dräkter och många mässbesökare stannade och hälsade på oss, ville veta var vi kom från. Särskilt trevligt var det att hälsa på två grönländska kvinnor som bor i Göteborg.

På scenen hade våra träreliefer placerats och där tog både vi och Elisabeth plats för att presentera boken. Orpa fick en mikrofon och läste åter det första avsnittet på östgrönländska. Hon rev ned applåder av en uppskattande publik. Det hela slutade med att Jakob räckte över en fin kvinnobåt som han själv gjort till Elisabeth som tack för ett fantastiskt samarbete. Många köpte Havets Mor och de bad oss att signera, ja folk stod faktiskt i kö.

Så skulle vi till slut ha lite fritid och då blev det ett besök på Universeum, ett fantastiskt ställe med regnskog, akvarium och massor av djur. Små silkesapor som sprang omkring ovanför våra huvuden.

I varje stad som vi hittills varit i hade vi gått förbi många stora kyrkor. Nu fick vi chansen att avsluta vårt besök i Göteborg med att delta i högmässan i Göteborgs domkyrka. Det blev en stor upplevelse för oss att höra den vackra körsången och det vidunderliga orgelspelet. Efter gudstjänsten var det kyrkkaffe och då var det många som visade oss intresse.

Författarinnan Elisabeth Härenstam.

En av kyrkobesökarna som särskilt gärna ville hälsa på oss var ärkebiskopen Anders Wejryd som är vän och kollega med Grönlands biskop Sofie Pedersen. Han tyckte att det var så trevligt att vi kommit dit hela vägen från Grönland.

Konst i Kumla

Kursen ställdes sedan mot Kumla där vi möttes av Carina och Olle Medin. Det skulle bli pressmöte på stadens fina bibliotek med anledning av vår utställning av östgrönländsk barnkonst som kunnat förverkligas tack vare ett initiativ från Olle och Carina.

I januari 2012 ska samlingen skickas vidare till Holland där vi donerat den till Museet för Folkkonst i Leiden. Vi var mycket nöjda med hur utställningen arrangerats och biblioteket hade haft besök av många skolklasser som skrivit roliga hälsningar i vår Gästbok.

I Olles ateljé blev vi bjudna på lunch och det var en speciell upplevelse att kunna äta omgiven av så mycket härlig konst. I många av Olles målerier kunde vi se hans kärlek till den arktiska världen, också Östgrönland.

Ännu en stor konstupplevelse väntade. Vi skulle se Konst på Hög uppe på Kvarntorpshögen utanför Kumla. Vi gick 427 trappsteg upp på en fantastiskt vacker trätrappa som Olle och hans söner

och vänner byggt. På toppen var det en betagande utsikt över det mellansvenska landskapet med marker, skogar och sjöar. Det blev nästan en känsla av andakt att träda in i Arken, den imponerande träbyggnad där konstnärer ställer ut under sommartiden på Högen.

Så skulle vi också ha lite tid för att köpa presenter till barnens syskon i Kulusuk. Vi sattes av vid stans största storköp, det var så stort att vi nästan gick vilse. Efter en timme hade vi klarat av våra inköp och en härlig middag hade dukats fram av Carina. Trötta och mätta tumlade vi sedan om i soffan med film och godis och önskade att vår Sverigetur kunde få fortsätta i flera veckor till.

Cirkeln slöts

Den 27 september var det dags för hemfärd, vi checkade in på Arlanda och planet gick enligt tidtabellen.

På Frälsningsarméns gästhem i Reykjavik fick vi samma rum som på utresan och vi gick också och åt på samma restaurang. I motsats till alla tidigare kvällar på turen, då vi var mycket trötta efter dagens många intryck, hade vi denna kväll svårt att somna. Det var spänningen över att träffa familjen och vännerna hemma i Kulusuk nästa dag som höll oss vakna.

På flyget hem tittade vi på varandras bilder. Plötsligt sade Jakob ”Se, Havets Mor bor också i Sverige” och visade oss en bild av en av de vackra skulpturer som han tagit under besöket i Olles ateljé. Det var en stark upplevelse för plötsligt var det som om cirkeln hade slutit sig och vi kunde stiga av flyget i Kulusuk, alla fem, med en upplevelse rikare som kommer att vara hela livet.

Till Föreningen Sverige-Grönland, NAPA och Fonden för Dansk-Svensk Samarbejde säger vi TUSEN TACK och på återseende

Maren, Orpa, Thomasine, Jakob och Anne-Mette

Har grönländskan 100 ord för snö?

Foto: Joel Åsblom

Pilutaq Larsen Ström (t v) försöker lära ut grönländska under en språkkväll hos Sylvia Hild (t h).

Grönländska må höra till världens både svåraste och minsta språk men har ändå lyckats sprida sig till svenskan med ord som anorak, igloo och kajak.

I slutet på november arrangerade Föreningen Sverige-Grönland en liten samtalskväll där det grönländska språket stod i fokus.

Jag och Pilutaq Larsen Ström fungerade som språkexperter eftersom vi båda är födda och uppväxta på Grönland och ofta möts av frågor som berör det grönländska språket. En vanlig fråga är den om släktskapet med övriga nordiska språk, inte minst samiska och finska som många

svenskar tror sig hitta spår av i grönländskan. Men saken är den att de eskimåisk-aleutiskt språken snarare har sina rötter i Asien varifrån de första invandringarna till Nordamerika tros ha skett för sisådär 40 000 år sedan. När man som svensk turist besöker Grönland uppfattar man ibland lite nordiska ord i det lokala språket, inte minst räkneorden eftersom alla tal över 15 är hämtade från danskan. 16 blir därmed "sajstanit", 20 blir "tyyvit" och 50 blir "harltrissit".

Det allra svåraste med det grönländska språket är konstruktionen av meningar där man i stället för många fristående ord fogar samman hela meningar kring

en ordstam, något som är typiskt för polysyntetiska språk. På det sättet går det att konstruera ord som har mer än hundra bokstäver.

Journalisten Michaela Lundell beskrev nyligen detta i en intressant artikel i svenska Språktidningen.

Ordet qimmersuaqarusunngilaq, som betyder 'han/hon vill inte gärna ha en stor hund', är qimmeq en självständig ordstam som betyder 'hund'. De osjälvständiga delarna är suaq, som betyder 'stor'; qar, 'har'; gusup, 'önska att'; och nngi, 'inte'. Det avslutande laq är en ändelse för tredje person singular, som är oberoende av kön. Stavningen och uttalet av de ingående delarna ändras när de fogas ihop.

Under språkkvällen passade vi på att reda ut frågan kring påståendet att det skulle finnas hundra ord för snö, något som borde ligga nära till hands i en region där snö och is dominerar både landskapet och samtalet. Svaret måste bli båda ja och nej. Per Langgård, professor i grönländska, ger följande förklaring på

denna fråga: ”Om du vill ha 150 stycken kan jag göra 150 stycken åt dig. Om vi ser på rötterna finns inte så många ord. Det finns till exempel ord för snö i luften och på marken. Det finns ord för salt is och sötvattenis och nyis. Så det är rätt både att säga att det finns ett tiotal ord eller hundrafemtio. Antalet ord som går att skapa är i princip oändligt, genom att man bygger ihop ord till nya ord.”

Ett problem med att lära sig grönländska är inte bara ordlängderna utan även de många gutturala läten som är svårt att få grepp om bara genom att bläddra i en ordbok.

På webbplatsen sermersooq.dk finns en liten språkkurs för den som vill lära sig enklare ord och meningar och turligt nog går det även att höra hur orden ska uttalas. Bland de enklare ord och fraser som man kan försöka traggla in före Grönlandsresan finns hej: aluu, på återseende (vi syns): takuss, jag mår fint: ajunngilanga och tack: qujanaq.

Joel Åsblom

Fakta

Eskimåisk-aleutiska språk är en språkgrupp som talas i norra Nordamerika, på Aleuterna i Alaska, i Kanada och på Grönland, samt i delar av norra Sibirien. Gruppen har två grenar: aleutiska, vilket utgör det ena språket i grenen, samt de eskimåiska språken i den andra. Det finns idag omkring tio eskimå-aleutiska språk, med totalt cirka 85 000 talare, varav grönländskan är störst med cirka 50 000 talare.

En enkel språkkurs ges på webbplatsen sermersooq.dk.

Snart 70 procent grön el

Om ett drygt år kommer 70 procent av den el som förbrukas på Grönland från vattenkraftverk. Från januari får de grönländska hushållen i vattenkraftstäderna för första gången en rejält minskad elnota.

Det dröjde ända till 1975 innan den sista staden på Grönland fick ett elverk men inledningsvis baserades samtliga kraftverk på dieselgeneratorer. Det var först 1993 som det första vattenkraftverket invigdes i Buksefjorden söder om Nuuk.

Sedan tog det elva år innan flera städer började ersätta diesel med vatten. Skälet till den långsamma utvecklingen är givetvis den höga kostnaden som det innebär att bygga nya kraftverk och inte minst dra högspänningsledningar till samhället. Våren 2010 invigdes vattenkraftverk i Sisimiut där man tvingades dra en 27 kilometer lång ledning till sjön Tasersuaq. Detta bygge gick loss på cirka 500 miljoner danska kronor. Eftersom kommunen tidigare gjorde av med 6,5 miljoner liter diesel per år kan man spara 28 miljoner kronor årligen men ändå tar det 20 år innan det nya vattenkraftverket kan räknas hem. Situationen är likartad på de övriga fem orterna där man byggt nya kraftverk vilket medfört att kommunerna hittills inte velat justera ner elpri-

erna för hushållen. Det är först nu vid årsskiftet som kunderna börjar märka av att de bytt diesel mot vatten.

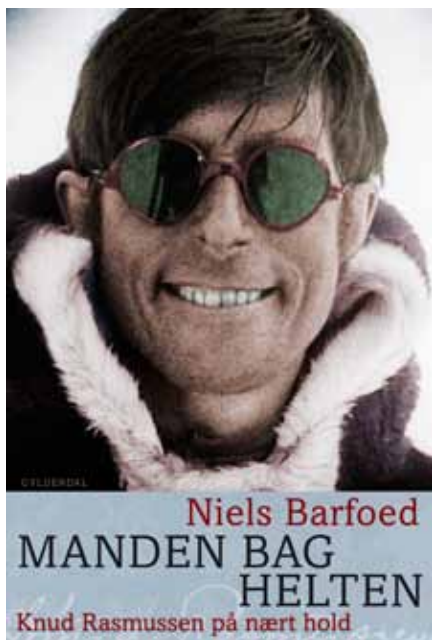
Energibolaget Nukissiorfiits nya prislista visar att de som får el från vattenkraft bara behöver betala 1,65 kronor per kilowattimme men övriga får ligga kvar på 3,33 kronor. Det kan jämföras med Sverige där priset ligger kring en krona.

I dagsläget är det städerna Tasiilaq, Qaqortoq, Narsaq, Nuuk och Sisimiut som har vattenburen el men flera orter är på gång. Närmast på tur kommer orterna Ilulissat, Aasiaat och Qasigiannguit i Diskobukten. Här kan man dock nöja sig med två kraftverk eftersom ett av dessa kan försörja både Aasiaat och Qasigiannguit.

Som kuriosa kan nämnas att Grönlands första elverk invigdes i Nuuk 26 oktober 1949. Det var långt senare än de flesta länder i Europa. Å andra sidan var Grönland tidigt med att utnyttja kärnkraft för strömförsörjningen. Under perioden 1960 till 1963 använde den amerikanska militären en portabel atomreaktor i ett experiment där man byggde ett helt litet samhälle en bra bit ner under inlandsisen öster om Thule Air Base.

Joel Åsblom

Hjälten som blev en myt

Kan det vara så att nedkomsten av ett oäkta barn blev den utlösande faktorn till att Knud Rasmussen började inleda sin karriär som polarforskare?

I en ny bok ges en något annorlunda skildring av mannen och myten som ofta kallas kungen av Thule.

Det har skrivits otaliga böcker om den store polarforskaren Knud Rasmussen. De flesta handlar om hans forskargärning men nu kommer det en som försöker ge hjälten ett mänskligt ansikte. Författaren Niels Barfoed har rotat mer i travar av gamla kärleksbrev än i den gängse högen av forskningsrapporter och ger en bild av Knud Rasmussen som säkerligen inte skulle uppskattas av hans samtid. Särskilt inte av hans fru Dagmar som han var gift med i 25 år. Hon lyser i stort sett med sin frånvaro i boken *Manden bag helten*.

I stället är det en rad andra kvinnor som ges stort utrymme. En av dessa heter Olivia som Knud fick ett barn med kring år 1900 men valde att bryta förbindelsen eftersom de inte var gifta. I boken antyds att Knud Rasmussen flydde sitt ansvar för mor och barn genom att ge sig ut på sin första expedition till Grönland, det land där han föddes men som han lämnade vid tolv års ålder.

Den nya boken förutsätter att läsarna redan är bekanta med Knud Rasmussens många expeditioner och de viktiga forskningsresultaten då han kartlade sambandet mellan de inuitgrupper som finns i Ryssland, Alaska, Kanada och Grönland. I stället ligger fokus på relationen mellan de olika deltagarna under dessa expeditioner samt intima möten med kvinnor och trassel i möten med andra starka viljor. För svenska läsare kan det vara intressant att notera att Knud Rasmussen under hela sitt liv hade en nära kontakt med Albert Engström som han träffade första gången i samband med en reporterresa till Stockholm och Lappland 1901.

För den som redan tagit sig igenom något av de mer djuplodande verken om Knud Rasmussen är Niels Barfoeds annorlunda vinkling klart läsvärd trots att författaren fått några få detaljer om bakfoten. Det gäller exempelvis forskarkollegan Otto Sverdrup som kallas Harald, vissa händelser kring den andra Thule-expeditionen samt bakgrunden till namngivning av en flod i Nordöstgrönland. Allt detta är dock sådant som författaren medvetet låter stå tillbaka i sin strävan efter att lyfta fram människan som gav de grönländska myterna ett ansikte.

Joel Åsblom

Sista sidan...

Arktis framtid i fokus

Den 16 februari får vi i sällskap med Föreningen Norden och Föreningen Samhälle och Natur i Norden i Stockholm lyssna till Rasmus Ole Rasmussen på Nordregio när han berättar om Arktis framtid och om sin nyutkomna bok Megatrends.

Föredraget hålls klockan 18.00 i Nordregios lokaler, Holmamiralens väg 10 på Skeppsholmen i Stockholm.

Clara Holmström

Guide i Ilulissat

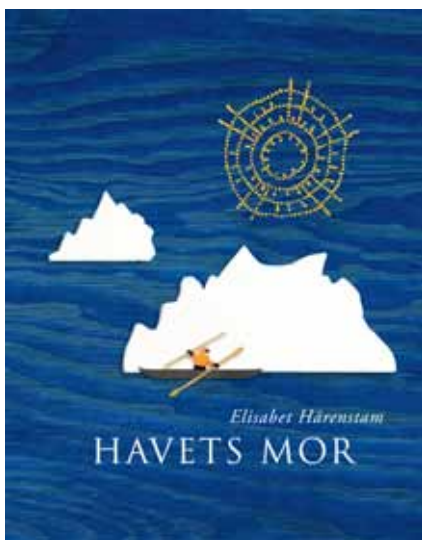
Clara Holmström, lärarstuderande och med en förfluten sommar som guide i Ilulissat har lovat att komma till Stockholm och berätta om sina upplevelser i ett jobb lika hårt som skarsnö och lika tungt som Arctic Winter Games men fantastiskt spännande.

Datum och plats meddelas senare på hemsidan.

Filmer att låna

Föreningen har en del filmer både på video och dvd som vi kan låna ut till medlemmar mot ersättning för porto-kostnader.

Om du kontaktar Sylvia Hild tel 070-303 96 30 så kan du få besked om vilka filmer.

Havets Mor

Tidigare har vi skrivit om Elisabeth Härenstams arbete med boken Havets Mor där hon berättar fritt efter den grönländska myten.

Barnen i Kulusuk har gjort illustrationerna och nu är boken utgiven. Den kan beställas på Heidruns förlag på heidruns.se. Boken kostar 145 kr.

Köp Eksperimentet

Har du inte sett den gripande filmen Eksperimentet som vi skrev om i Iluliaq tidigare i år? Ingen fara, nu finns den att köpa på cdon.se/film/eksperimentet-11717393

Lokal föreningsaktivitet

Funderar du på att anordna ett grönländsprogram på din hemort.

Styrelsen kan kanske hjälpa till. Ring till Sylvia Hild tel 08-640 06 14.